

A teal-tinted photograph of children in a classroom. In the foreground, a young girl with blonde hair is smiling and looking towards the camera. Behind her, other children are visible, some looking towards the right. The image has a soft, slightly blurred quality.

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

BØRN

STATUS 2013

BØRN

STATUS 2013

Dette kapitel er en del af Institut for Menneskerettigheders rapport 'Menneskerettigheder i Danmark, Status 2013'. Rapporten behandler udvalgte menneskeretlige emner og giver anbefalinger til forbedring af menneskeretsbeskyttelsen i Danmark.

Rapporten behandler emner om gennemførelse af menneskeretten, asyl, børn, databeskyttelse, frihedsberøvelse, handicap, køn, magtanvendelse, menneskehandel, race og etnisk oprindelse, religion, retfærdig rettergang, statsborgerskab, uddannelse, udvisning og udlevering, væbnet konflikt, ytringsfrihed og ældre.

Rapporten kan læses i sin fulde længde på instituttets hjemmeside, www.menneskeret.dk. Der findes også et sammendrag af rapporten, i trykt form og på hjemmesiden. Rapporten vil løbende blive udbygget, og instituttet modtager gerne kommentarer på statusrapport@menneskeret.dk.

© 2013 Institut for Menneskerettigheder
Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution

Wilders Plads 8K
1403 København K
Telefon 3269 8888
www.menneskeret.dk

Institut for Menneskerettigheders publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden.

Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger f.eks. store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster. Vi arbejder på at få flere tilgængelige pdf'er og letlæste resumeer. Læs mere om tilgængelighed på www.menneskeret.dk

INDHOLD

1	OVERBLIK	5
1.1	INDHOLD OG AFGRÆNSNING	5
2	DEN INTERNATIONALE RAMME	7
2.1	BØRNEKONVENTIONEN HAR AFGØRENDE BETYDNING	7
3	DEN NATIONALE RAMME	11
3.1	SERVICELOVEN SKAL SIKRE BØRNS RETTIGHEDER	11
4	HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK	15
4.1	BESKYTTELSE AF BØRN MOD OVERGREB	15
4.1.1	DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE	15
4.1.2	DANSKE FORHOLD	16
4.1.3	ANBEFALINGER	18
4.2	BØRN SOM SEKUNDÆRT RAMTE	18
4.2.1	DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE	19
4.2.2	DANSKE FORHOLD	19
4.2.3	ANBEFALINGER	22
4.3	BØRNS FORHOLD UNDER ANBRINGELSE UDEN FOR HJEMMET	23
4.3.1	DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE	23
4.3.2	DANSKE FORHOLD	23
4.3.3	ANBEFALINGER	26
4.4	FRIHEDSBERØVELSE AF BØRN OG UNGE PÅ GRUND AF KRIMINALITET	27
4.4.1	DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE	27
4.4.2	DANSKE FORHOLD	28
4.4.3	ANBEFALINGER	31
4.5	FRIHEDSBERØVELSE UDEN FOR STRAFFERETSPLEJEN OG ANDEN MAGTANVENDELSE OVER FOR BØRN OG UNGE	31
4.5.1	DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE	31
4.5.2	DANSKE FORHOLD	33
4.5.3	ANBEFALINGER	35
	SLUTNOTER	38

FORKORTELSER

CPR	FN's konvention om civile og politiske rettigheder
EMD	Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol
EMRK	Den Europæiske Menneskerettighedskonvention
EU	Den Europæiske Union
FN	De Forenede Nationer
KL	Kommunernes Landsforening
NFM	National forebyggende mekanisme
OPCAT	Valgfri protokol til FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf
SFI	Det Nationale Forskningscenter for Velfærd
WHO	Verdenssundhedsorganisationens
ØSKR	FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder

KAPITEL 1

1 OVERBLIK

1.1 INDHOLD OG AFGRÆNSNING

Menneskerettighederne gælder for ethvert menneske og dermed også for ethvert barn. De nationale retssystemer og retsregler har imidlertid traditionelt været tilpasset voksne mennesker. Børn er blevet set som beskyttelsesobjekter for eksempel i den familieretlige lovgivning, i værgemålslovgivningen og i den sociale lovgivning. Det er dog siden vedtagelsen af FN's konvention om barnets rettigheder (Børnekonventionen) i 1989 blevet mere almindeligt anerkendt, at børn har selvstændige rettigheder og skal respekteres på linje med voksne som ligeværdige individer og retssubjekter.

Denne erkendelse har også givet sig udslag i dansk lovgivning, hvor der er indsat regler om inddragelse af barnet i afgørelser truffet af administrative myndigheder og domstole. Alligevel bringer medierne ikke sjældent historier om børn, hvis rettigheder er blevet krænket. Der er børn, som ikke har fået den nødvendige hjælp i hjemmet, når forældrene på grund af psykiske eller sociale problemer ikke magter forældrerollen; der er børn, der er blevet anbragt i familiepleje, på opholdssteder eller institutioner, som ikke lever op til lovgivningens socialpædagogiske krav til sådanne steder; og der er børn, der lider under at blive flyttet fra plejefamilier, opholdssteder eller institutioner, hvor de er faldet godt til. Baggrunden for sådanne rettighedskrænkelser kan ikke alene være utilstrækkelig lovgivning eller utilstrækkelige tilsynsordninger, men også utilstrækkelige offentlige budgetter og/eller prioriteringer.

Dette kapitel behandler fem temaer, hvor der er behov for et øget fokus på barnets individuelle, selvstændige rettigheder. Det drejer sig om følgende temaer:

- Beskyttelse af børn mod overgreb
- Børn som sekundært ramte
- Børns forhold under anbringelse uden for hjemmet
- Frihedsberøvelse af børn og unge på grund af kriminalitet
- Frihedsberøvelse uden for strafferetsplejen og anden magtanvendelse over for børn og unge.

Kapitlet er ikke udtømmende og kommer for eksempel ikke nærmere ind på spørgsmål, der kan rejses i relation til forældreansvarsloven.¹

Der henvises i øvrigt til kapitlet om asyl, som blandt andet omhandler uledsagede mindreårige asylansøgere, kapitlet om frihedsberøvelse, der blandt andet omhandler børn af fængslede, og kapitlet om uddannelse, der blandt andet omhandler inklusion af børn med handicap.

KAPITEL 2

2 DEN INTERNATIONALE RAMME

2.1 BØRNEKONVENTIONEN HAR AFGØRENDE BETYDNING

De generelle menneskerettighedskonventioner beskytter som nævnt ”enhver”, det vil også sige ethvert barn. Konventionerne kan dog også indeholde særlige regler for børn, som for eksempel FN’s konvention om civile og politiske rettigheder (CPR), der blandt andet fastslår princippet om, at ethvert barn uden forskelsbehandling skal have ret til de beskyttelsesforanstaltninger, som dets stilling som mindreårig kræver.

Det var imidlertid først med Børnekonventionen, at der for alvor blev sat fokus på barnets individuelle, selvstændige rettigheder. Konventionen tydeliggør barnets særlige behov for beskyttelse og omsorg. Danmark har ratificeret konventionen, der for Danmarks vedkommende trådte i kraft den 18. august 1991. Børnekonventionen er ikke som Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) inkorporeret i dansk lovgivning, men konventionen er en retskilde, og dansk lov skal fortolkes i overensstemmelse med konventionen. I en dom fra 2000 har Vestre Landsret således fastslået, at en fogedret, som havde truffet bestemmelse om udlevering af et knap 13-årigt barn til forældremyndighedens indehaver, burde have haft en samtale med barnet. Landsretten henviste herved blandt andet til Børnekonventionen.²

Børnekonventionen indeholder både civile og politiske rettigheder samt økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, og den skal fortolkes i lyset af sine fire generelle hovedprincipper: ikke-diskrimination; varetagelse af barnets bedste interesse; retten til livet, overlevelse og udvikling; og respekt for barnets synspunkter.

Princippet om, at ethvert barn har ret til ikke at blive diskrimineret, indebærer, at børn ikke må forskelsbehandles på grundlag af deres eller deres forældres race, hudfarve, køn, sprog, religion, politiske eller anden anskuelse, national, etnisk eller social oprindelse, formueforhold, handicap, fødsel eller anden stilling.³

Princippet om barnets bedste interesser indebærer, at barnets bedste interesse (tarv) skal komme i første række ved ethvert tiltag, som vedrører børn.⁴ Børne-

konventionen fastlægger ikke, hvad der er "det bedste for barnet". I dagligdagen inden for familielivet er det i første række forældrene, der bestemmer dette. Kan forældrene imidlertid ikke udøve omsorgen for barnet, eller er de uenige herom, skal de skilles, og kan de ikke enes om forældremyndighedens udøvelse og/eller samværet med barnet, eller skal barnet have lægelig behandling eller andet, kan der være behov for, at det offentlige træder til. Og det offentlige – myndigheder, domstole mv. – er forpligtet til at tage stilling til, hvad der er bedst for barnet.

Man kan ikke af Børnekonventionen udlede, hvad barnets bedste interesse er. Der er ikke nogen tjekliste med faktorer, der kan indgå i begrebet, og opfattelsen af, hvad der er bedst for et barn, kan variere over tid og fra samfund til samfund. Der kan hentes en del vejledning i udtalelserne fra FN's Børnekomité, der er nedsat i henhold til Børnekonventionen. Børnekomitéen offentliggjorde for eksempel i 2013 en generel kommentar om barnets bedste interesse.⁵ I øvrigt må princippet anvendes i den konkrete sociale kontekst. Hvad der er barnets bedste, kan være tydeliggjort gennem udtalelser fra danske myndigheder som for eksempel Ankestyrelsen, Socialstyrelsen, Folketingets Ombudsmand, Børnerådet og Institut for Menneskerettigheder.

Ifølge Børnekonventionen skal hensynet til, hvad der er et barns bedste interesse, komme i første række, når forvaltningsmyndigheder, domstole, offentlige og private institutioner for social velfærd handler på områder, der berører børn. Der er således en retlig forpligtelse til først og fremmest at overveje, hvad der er det bedste for barnet. Dernæst kan andre hensyn tages i betragtning, idet der ikke er krav om, at hensynet til barnets bedste altid skal være absolut udslagsgivende.

Børnekonventionens bestemmelse om, at alle forvaltningsmyndigheder, domstole, offentlige og private institutioner for social velfærd skal handle til barnets bedste, skal læses i sammenhæng med konventionens andre vigtige principper.

Retten til livet, overlevelse og udvikling er den mest grundlæggende af barnets rettigheder. Retten til livet er den eneste rettighed, som Børnekonventionen betegner som en "iboende" eller naturlig rettighed. Det vil sige, at der ikke er tale om en rettighed, som barnet får tildelt, men om en medfødt ret. Børnekomitéen opfatter "barnets udvikling" som et holistisk begreb. Det betyder, at staten er forpligtet til give barnet beskyttende rammer, inden for hvilke det kan vokse op, sundt, fri for frygt og sult og med mulighed for at udvikle sin personlighed og sine evner i videst muligt omfang.⁶

Princippet om respekt for barnets synspunkter indebærer, at staten skal sikre et barn, der er i stand til at udforme sine egne synspunkter, retten til frit at udtrykke disse synspunkter. Barnet har ret til at udtale sig i alle sager, der vedrører det, og konventionen bestemmer også, at myndighederne mv. skal lægge passende vægt på barnets synspunkter ”i overensstemmelse med dets alder og modenhed”. Barnet skal således have mulighed for at udtale sig både over for dømmende myndigheder og forvaltningsmyndigheder. Det skal kunne afgive sine udtalelser enten direkte eller gennem en repræsentant eller et passende organ.⁷

Også i forståelsen af denne bestemmelse kan der være variationer. Den vægt, barnets synspunkter tillægges, kan blandt andet afhænge af samfundets syn på henholdsvis autoriteter og børn som selvstændige individer. Når reglen skal gennemføres i national ret, kan det være væsentligt at identificere forskellige grader af selvbestemmelsesret, herunder hvornår barnet skal have udtaleret, medbestemmelse eller eventuelt selvbestemmelse. Alle børn – uanset alder – har ret til at blive hørt mv. Det betyder også, at barnet kan have behov for at få hjælp til ”fortolkning” af sine udtalelser. Manglende høring og inddragelse af et barn kan som udgangspunkt ikke anses for at være i barnets bedste interesse.

Blandt Børnekonventionens andre vigtige principper er respekten for barnets familie og for familiens ansvar for barnet. Forældrenes ansvar skal udøves i overensstemmelse med barnets løbende udvikling.⁸ Børnekonventionen forpligter desuden Danmark til at beskytte børn mod alle former for fysisk eller psykisk vold, og konventionen omhandler endvidere barnets ret til den højest opnåelige sundhedstilstand. Som de fleste af Børnekonventionens rettigheder er disse rettigheder ganske bredt formuleret og derfor åbne for en vis fortolkning.

Det skal tilføjes, at børns rettigheder naturligvis også må vurderes i lyset af de generelle menneskerettighedskonventioner, herunder CPR og FN’s konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder (ØSKR). Den stærkeste beskyttelse af retten til et privat- og familieliv er at finde i EMRK, jf. artikel 8 om enhvers ret til respekt for sit privat- og familieliv, sit hjem og sin korrespondance. Blandt konventionens andre vigtige bestemmelser for børn skal her fremhæves artikel 5 om retten til frihed og personlig sikkerhed, herunder beskyttelse mod vilkårlig frihedsberøvelse, artikel 3 om forbud mod tortur, umenneskelig og nedværdigende behandling samt artikel 13 om retten til effektive retsmidler ved krænkelse af konventionens rettigheder.

I de seneste år har Børnekomitéen udgivet flere generelle kommentarer, hvoraf både barnets ret til sundhed og beskyttelse af børn mod vold er blevet beskrevet nærmere. Også i andre internationale fora har der været betydeligt fokus på at

bekæmpe vold mod børn. Europarådet har taget en række initiativer på området. Ministerrådet har blandt andet udsendt retningslinjer for at motivere og hjælpe medlemslandene til at udvikle nationale handlingsplaner til at beskytte børn mod vold, og i den igangværende børnepolitiske strategi for Europarådet for årene 2012-2015 er afskaffelse af enhver form for vold mod børn ét af fire strategiske mål for organisationen i samarbejde med medlemslandene.⁹

3 DEN NATIONALE RAMME

3.1 SERVICELOVEN SKAL SIKRE BØRNS RETTIGHEDER

Serviceoven indeholder regler om støtte til børn og unge, der har et særligt behov herfor.¹⁰ Formålet er at sikre, at disse børn og unge kan opnå de samme muligheder for personlig udvikling, sundhed og et selvstændigt voksenliv som jævnaldrende, hvis familie uden særlig støtte (ud over de almindelige skole-, dag- og klubtilbud) kan give dem gode livsbetingelser. Serviceovens regler om særlig støtte til børn og unge berører rettigheder, der er reguleret i Børnekonventionen og EMRK. Loven indeholder også bestemmelser om handicapkompensation og berører således rettigheder, der er reguleret i FN's konvention om rettigheder for personer med handicap (Handicapkonventionen). Loven skal administreres i overensstemmelse med konventionerne.

Støtte efter serviceoven skal ydes med henblik på at sikre barnets eller den unges bedste og skal have til formål at:

- Sikre kontinuitet i opvæksten og et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile relationer til voksne, blandt andet ved at understøtte barnets eller den unges familiemæssige relationer og øvrige netværk
- Sikre barnets eller den unges muligheder for personlig udvikling og opbygning af kompetencer til at indgå i sociale relationer og netværk
- Understøtte barnets eller den unges skolegang og mulighed for at gennemføre en uddannelse
- Fremme barnets eller den unges sundhed og trivsel
- Forberede barnet eller den unge til et selvstændigt voksenliv.

Støtten skal være tidlig og helhedsorienteret, så problemer så vidt muligt kan forebygges og afhjælpes i hjemmet eller i det nære miljø. Støtten skal i hvert enkelt tilfælde tilrettelægges på baggrund af en konkret vurdering af det enkelte barns eller den enkelte unges og familiens forhold. Støtten skal bygge på barnets

eller den unges egne ressourcer, og barnets eller den unges synspunkter skal altid inddrages med passende vægt i overensstemmelse med alder og modenhed. Barnets eller den unges vanskeligheder skal så vidt muligt løses i samarbejde med familien og med dennes medvirken. Hvis dette ikke er muligt, skal iværksatte foranstaltningers baggrund, formål og indhold tydeliggøres for forældremyndighedsindehaveren og for barnet eller den unge.

De nævnte hensyn skal indgå i undersøgelsen af barnets forhold, i handleplaner og ved godkendelse af og tilsyn med døgntilbud og opholdssteder. I den forbindelse skal der navnlig lægges vægt på, at barnet eller den unge sikres kontinuitet i opvæksten og mulighed for at vokse op i et trygt omsorgsmiljø, der tilbyder nære og stabile omsorgsrelationer. Det er i den forbindelse centralt, at de familiemæssige relationer understøttes under hensyn til, hvad der er barnets bedste, og at barnet eller den unge så vidt muligt bevarer et stabilt netværk i et eventuelt anbringelsesforløb.

Den nødvendige indsats skal ydes tidligt, så det i videst muligt omfang forebygges, at problemerne vokser sig store. Forskning viser, at det er vigtigt for effekten af den forebyggende indsats, at der sættes ind tidligt.¹¹

Forvaltningsloven og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område supplerer serviceloven gennem blandt andet fastsættelse af retssikkerhedsgarantier og sagsbehandlingsregler mv. for de myndigheder, som udfører opgaver i henhold til serviceloven.¹² Der er endvidere udstedt en lang række bekendtgørelser og vejledninger i henhold til serviceloven.

Ved siden af serviceloven er også forældreansvarsloven særlig relevant i forhold til børn. Forældreansvarsloven fastsætter blandt andet regler om forældremyndighed.

Serviceloven, retssikkerhedsloven og forældreansvarsloven blev ændret med Barnets Reform pr. 1. januar 2011.¹³ Målet var at understøtte udsatte børns og unges muligheder for at trives og udvikle deres personlige og faglige kompetencer samt styrke deres forberedelse til at få et selvstændigt voksenliv. Med Barnets Reform fik plejefamilier ret og pligt til mere efteruddannelse og supervision. Børns og unges klagealder blev nedsat fra 15 til 12 år, der blev indført pligt til at høre anbringelsessteder ved blandt andet afgørelse om hjemgivelse. Der blev givet en ny adgang for fagpersoner til at udveksle oplysninger om rent private forhold om børn og unge (SSD-modellen). Underretningspligten for fagpersoner blev tydeliggjort, og kommunernes tilsyn med døgntilbud og opholdssteder blev styrket.

Til trods for de indførte forbedringer kunne danske medier fortsat berette om børn, hvis rettigheder var blevet krænkede, fordi kommunerne ikke i tide havde grebet ind. Sager som Tøndersagen, Brønderslevsagen, Esbjergsagen, Videbæksagen og Rebildsagen vidnede om meget langvarige og voldsomme krænkelse af børn og unge.¹⁴

Blandt andet de mange sager om krænkelse af børn og unge førte i folketingsåret 2012-2013 til vedtagelse af en række yderligere tiltag til børns og unges beskyttelse, herunder vedtagelse af ny lovgivning. Der blev blandt andet indgået en bred politisk aftale om "Et Nyt Socialtilsyn", som blev udmøntet i en ny lov om socialtilsyn (og medførte en række andre lovændringer).

Endvidere vedtog Folketinget en ændring af serviceloven. Lovens nye regler om en øget beskyttelse af børn og unge mod overgreb med videre trådte i kraft 1. oktober 2013. Lovændringen var en del af et større program, der også rummer en række informations- og uddannelsesinitiativer samt styrkelse af rådgivning og it-redskaber i forhold til den kommunale indsats til forebyggelse og håndtering af sager om overgreb mod børn. Samlet kaldes disse initiativer for overgrebspakken. Der hentes finansiering til en række af tiltagene fra Satspuljen 2013.¹⁵

Senest har ombudsmandens beretninger om uklarhed om brugen af magtanvendelsesreglerne på anbringelsesstederne ført til, at Social- og Integrationsministeriet har nedsat et udvalg, Magtanvendelsesudvalget, der inden udgangen af 2014 skal afklare reglerne for magtanvendelse og blandt andet komme med forslag til nye regler.

Pr. 1. november 2012 oprettede Folketingets Ombudsmand et særligt børnekontor, som har til opgave at behandle klager, der vedrører børn, rejse sager af eget initiativ og foretage tilsynsbesøg ved offentlige og private institutioner, hvor børn opholder sig. Børnekontoret skal desuden arbejde for at sikre, at den offentlige forvaltning overholder Børnekonventionen og andre internationale forpligtelser til at sikre børns rettigheder.¹⁶ Oprettelsen af børnekontoret har til formål at sikre, at ombudsmandssystemet i Danmark fuldt ud tager højde for Børnekonventionen.¹⁷

Samtidig med oprettelsen af Ombudsmandens børnekontor blev Børnerådets lovgrundlag styrket. Det blev således i retssikkerhedsloven fremhævet, at Børnerådet er uafhængigt og tværfagligt sammensat og blandt andet har til opgave at fremme børns rettigheder i samfundet og at informere og rådgive regeringen og Folketinget om børns forhold. Rådet kan inddrage børns synspunkter i sit arbejde, og rådet kan anmode institutioner, hvor børn opholder

sig, om at aflægge besøg med henblik på at styrke rådets viden og læring om børns vilkår.¹⁸

KAPITEL 4

4 HER KAN MENNESKERETTIGHEDERNE STYRKES I DANMARK

4.1 BESKYTTELSE AF BØRN MOD OVERGREB

Der er generelt en voksende offentlig opmærksomhed på, at børn ikke må udsættes for vold eller andre typer af overgreb. Internationale organisationer som FN og Europarådet har i de seneste år iværksat undersøgelser og kampagner over for deres medlemsstater. I Danmark er der også sat ind på mange fronter, i offentlig regi og blandt private organisationer, for at minimere mishandling af børn. Problemet er imidlertid meget vanskeligt at håndtere, fordi overgreb næsten altid foregår i det skjulte og ikke sjældent begås af børnenes nærmeste, blandt andet deres forældre, som børnene har stærke følelsesmæssige bånd til.

4.1.1 DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE

Ifølge Børnekonventionens artikel 19 skal staten træffe alle passende lovgivningsmæssige, administrative, sociale og uddannelsesmæssige forholdsregler til beskyttelse af barnet mod alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbrug, vanrøgt eller forsømmelig behandling, mishandling eller udnyttelse, herunder seksuelt misbrug, mens barnet er i forældrenes, værgens eller andre personers varetægt.

Også en række af konventionens øvrige bestemmelser har betydning for indsatsen mod mishandling og overgreb mod børn. Det gælder for eksempel artikel 2 om lige adgang til konventionens rettigheder, artikel 3 om ,at barnets tarv skal komme i første række i alle foranstaltninger vedrørende børn, artikel 6 om barnets ret til liv og udvikling samt artikel 12, der fastslår barnets ret til at blive inddraget i beslutninger, der vedrører barnet selv.

Når der tales om overgreb mod børn, er det i reglen fysisk vold eller seksuelle overgreb, der tænkes på. Børnekonventionens artikel 19 er imidlertid ikke begrænset til at værne barnet alene mod fysiske overgreb. Til støtte for denne brede forståelse af forpligtelsen til beskyttelse fremhæver Børnekomitéen i sin generelle kommentar nr. 13, at vold ofte forstås som omfattende kun fysisk og eller forsætlig skade. Børnekomitéen fremhæver imidlertid, at begrebet "vold" ikke må fortolkes på en måde, som udelukker ikke-fysisk og ikke forsætlig skade, som for eksempel psykologisk vanrøgt.¹⁹ Det kan endvidere nævnes, at

Europarådets og verdenssundhedsorganisationens (WHO) definition af misbrug og overgreb mod børn er på linje med den brede bestemmelse i Børnekonventionens artikel 19.²⁰

4.1.2 DANSKE FORHOLD

En ændring af Serviceloven har styrket beskyttelsen af børn mod overgreb på en række vigtige områder.²¹ Der bliver gjort en større indsats for forebyggelse, idet alle kommuner skal udarbejde et beredskab mod overgreb, der kan udveksle oplysninger mellem forskellige myndigheder, hvis der er mistanke om overgreb. Underretningspligten udvides til at omfatte bekymrende skoleforsømmelser, underretningssager behandles hurtigere, registreres centralt, og der gives tilbagemelding til fagpersoner, der har foretaget underretning. Kommunerne forpligtes herudover til at indgå i samarbejde med et regionalt børnehus, der kan stå for tværfaglige undersøgelser i forbindelse med mistanke om overgreb. Barnet selv kommer desuden mere ind i sagsbehandlingen, idet der nu skal føres en samtale med barnet umiddelbart efter, at en underretning er indkommet, og barnets ret til en bisidder er blevet en permanent ordning. Yderligere er der i tilknytning til lovændringerne sat midler af under satspuljen til at informere børn såvel som fagfolk om børns ret til beskyttelse mod overgreb.

I forbindelse med lovændringen har man defineret overgreb som voldelige og seksuelle overgreb.²² Denne definition er mere snæver end den, som bruges i Børnekonventionens artikel 19, og som yderligere fremhæves i Børnekomitéens generelle kommentar nr. 13, som er gengivet ovenfor. Børnekomitéen har endvidere i de seneste anbefalinger til Danmark fremhævet behovet for at udvikle en national strategi til at forebygge og håndtere enhver form for vold mod børn.²³

For nogle få år siden foretog Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI) en stor undersøgelse, der byggede på interviews af 3.000 25-årige om deres oplevelser af overgreb i hjemmet. Der blev spurgt til fire kategorier af overgreb: fysisk mishandling, psykologisk mishandling, seksuelt overgreb og vanrøgt. Fysisk mishandling blev nærmere præciseret som grov vold, der medfører skade eller risiko for skade. Psykisk mishandling betegnede et gentaget mønster af forklejning, nedrakning eller afvisning af barnet. Vanrøgt defineredes som en systematisk mangel på sikring af barnets basale behov for mad, tøj, hygiejne og omsorg i forhold til dets alder.

Undersøgelsen viste for det første, at det var en ganske stor del af de interviewede, der havde oplevet mishandling, og i særdeleshed psykisk mishandling og vanrøgt. Her var det næsten 23 procent, der rapporterede om psykisk mishandling, mens næsten 15 procent havde oplevet vanrøgt. I SFI's

undersøgelse tages et vist forbehold for den meget iøjnefaldende andel, der har svaret bekræftende på spørgsmålene om psykisk mishandling. Rapporten henviser til andre, tilsvarende kortlægninger, hvor en nærmere analyse viste, at 10-15 procent havde oplevet mere alvorlige, kroniske former for psykisk mishandling.²⁴

Det viser sig endvidere i SFI's undersøgelse, at det ud af 900 sociale børnesager kun er en ganske lille del, hvor overgreb mod børn er en del af problematikken, men der ses en fordeling på de fire typer af mishandling, som svarer til den, interviewene vidnede om, det vil sige langt flere tilfælde af psykisk vold og vanrøgt i forhold til fysisk vold og seksuelle overgreb. De relativt lave tal for psykisk vold og vanrøgt i sociale børnesager til sammenligning med de høje tal fra de interviewede personer vidner formentlig om en betydelig underrapportering. Samtidig peger den relativt højere forekomst af psykisk vold og vanrøgt i socialsagerne på, at det ikke ser ud til at være sværere at identificere og rapportere om psykiske overgreb og vanrøgt sammenlignet med seksuelle overgreb og fysisk vold.

Opmærksomheden på, at børn skal beskyttes mod overgreb, er styrket meget de seneste år. Det har betydet, at antallet af underretninger er vokset. Der er endnu ikke noget overblik over stigningen, men Københavns Kommune forventede en stigning på næsten 80 procent i antallet af underretninger om børns mistrivsel fra 2010 til 2012, ligesom Ankestyrelsen i perioden 2006 til 2010 har oplevet, at antallet af underretninger er vokset til det ni-dobbelte (ganske vist fra et lavt niveau på 49 sager i 2006).²⁵

Med overgrebspakken må forventes, at antallet af underretninger øges yderligere. Det kan også forventes med de påtænkte kampagner om børns rettigheder, at der vil blive et større behov for rådgivning og støtte til børn, der henvender sig, fordi de udsættes for overgreb. Kommunerne er forpligtede til at sikre åben, anonym rådgivning.²⁶ Rådgivning tilbydes i mange, måske alle kommuner, men åbningstiderne er ofte for snævre og sammenfaldende med skoletid og almindelig arbejdstid, ligesom anonymiteten ikke altid er sikret.²⁷

De mange initiativer, der sættes i værk, til beskyttelse af børn mod overgreb vil endvidere skulle følges op med uddannelse og efteruddannelse af frontpersonale i børneinstitutioner, skoler og fritidstilbud for at få fuld effekt. Det er en del af Satspuljebevillingen 2013 at kortlægge efteruddannelsesbehovene for disse faggrupper såvel som ansatte i den kommunale forvaltning.

Parallelt med reglerne om beskyttelse af børn mod overgreb, der medfører en skærpet underretningsforpligtelse for bekymrende skoleforsømmelser, er der

sket en ændring i læreruddannelsen, der går i den modsatte retning. I den forrige bekendtgørelse fra 2011 hed det, at uddannelsesinstitutionen skal sikre, at den enkelte studerende i løbet af uddannelsen arbejder med de særlige forhold, der gør sig gældende i relation til udsatte børn, herunder forebyggelse af og indsatsen mod overgreb på børn og omsorgssvigt i øvrigt.²⁸ Denne forpligtelse er imidlertid taget ud i den nye bekendtgørelse om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen.²⁹

I uddannelsen til pædagog er derimod et af de faglige kompetencemål, at den færdiguddannede kan identificere mistrivsel hos mennesker, herunder udsatte børn og unge, ligesom et af de centrale kundskabs- og færdighedsområder er internationale konventioner og lovgivning, herunder regler om tavshedspligt, underretningspligt og videregivelse af oplysninger.³⁰ Her er pædagoguddannelsen på linje med en af de anbefalinger, Danmark har fået fra FN's Børnekomité om at sikre, at professionelle grupper, der arbejder med børn, systematisk undervises i børns rettigheder.

4.1.3 ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at Danmark:

- sikrer, at børn beskyttes mod alle former for overgreb, såvel psykiske som fysiske, herunder seksuelle overgreb og vanrøgt
- sikrer, at det kommunale overgrebsberedskab bliver udbygget og understøttet til at omfatte forebyggelse og håndtering af alle former for overgreb mod børn
- sikrer, at der er tilstrækkelige ressourcer til at håndtere et forventet stærkt stigende antal underretninger om børn, hvor der er mistanke om overgreb
- sikrer, at alle kommuner tilbyder åben og anonym rådgivning, der er praktisk tilgængelig og kendt af forældre, børn og unge
- sikrer, at uddannelserne til pædagog, lærer og andre professionelle, der arbejder med børn, giver de nødvendige kompetencer til at være opmærksom og reagere hensigtsmæssigt på signaler hos børn om mistrivsel.

4.2 BØRN SOM SEKUNDÆRT RAMTE

Det er velunderbygget i forskningen, at børn lever under meget vanskelige vilkår, hvis deres forældre har alvorlige problemer. Børnene bliver "sekundært ramte", når deres far eller mor er den primært ramte. Disse børn er langt oftere end

andre udsatte for overgreb, har forhøjet dødelighed, lever med en øget risiko for psykisk sygdom, selvmord og for selv at få problemer i lighed med dem, som forældrene har. Børn som sekundært ramte kan blandt andet være børn af fængslede og børn af forældre med psykiske problemer, herunder navnlig problemer, som giver sig udslag i et alkohol- eller narkotikamisbrug. Dette kapitel behandler i det følgende forholdene for børn af forældre med misbrugsproblemer. Kapitlet om frihedsberøvelse behandler problemerne for børn af fængslede.

4.2.1 DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE

Børnekonventionens artikel 39 siger, at staten skal "træffe alle passende forholdsregler for at fremme fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering af et barn, der har været udsat for enhver form for forsømmelse, udnyttelse eller misbrug, tortur eller anden form for grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf." Denne artikel inddrager FN's Børnekomité i sin generelle kommentar nr. 13, som udbygger fortolkningen af Børnekonventionens artikel 19. Her gøres det klart, at "vold" i Børnekonventionens forstand også omfatter stof- og alkoholmisbrug.³¹

Ifølge Børnekonventionens artikel 19, stk. 2, skal stater iværksætte beskyttende foranstaltninger, der blandt andet kan yde behandling og opfølgning til børn, der har været eller er udsat for vold eller anden mishandling. Det uddybes i generel kommentar nr. 13, at behandling er en af mange ydelser, som er nødvendig for at fremme fysisk og psykisk helbredelse og resocialisering for børn, som har oplevet vold.³²

I forhold til familier, der lider under en eller flere af de voksnes misbrug, vil det være en vigtig forbedring af mange udsatte børns forhold, at der anlægges en bred "børnerettighedstilgang", som Børnekomitéen anbefaler. Det vil sige, at myndighedernes udgangspunkt bør være, at de er forpligtede til at sikre ethvert barn alle dets rettigheder, som konventionen foreskriver, i modsætning til at opfatte børn som personer, der skal beskyttes eller hjælpes.

4.2.2 DANSKE FORHOLD

Cirka 122.000 børn mellem 0-18 år, det vil sige næsten hvert tiende barn i Danmark (9,6 procent), skønnes at vokse op i familier med alkoholproblemer. De alvorlige problemer i hverdagen, disse livsvilkår medfører for børnene, samt risici for fysiske og psykiske skader, er velkendte også i Danmark.³³

Denne problematik kompliceres i særlig grad af, at mange af disse børn kæmper med deres vanskeligheder i det skjulte. Socialstyrelsen har slået fast, at der findes en stor gruppe af børn og unge, der lever i familier med misbrug eller psykisk sygdom, og som ikke får den støtte og hjælp, de har behov for.

Sundhedsstyrelsen konstaterer på lignende vis, at det er et faktum, at mange børn er berørte af alkoholproblemer i deres hverdag, men at kun en lille del af børnene og deres forældre er omfattet af tilbud og foranstaltninger fra kommunernes børnefamilieafdelinger. De fleste af disse børn færdes i almensektoren, men mange uden opmærksomhed omkring, hvilken problemfyldt og utryk ramme deres forældres store alkoholforbrug sætter for deres hverdag.³⁴

Der har flere gange været gennemført kampagner, der skulle fremme opmærksomheden på og hjælpen til familier med misbrugsproblemer. I perioden 2004-2009 kørte under satspuljen projektet "Børn i familier med alkoholproblemer". Formålet var at skabe en systematisk opsporing af og en forbedret støtte til børn og deres forældre i familier med alkoholproblemer. Desuden blev det fremhævet som et overordnet formål, at kommunerne systematisk forankrer støtten til børn i familier med alkoholproblemer som en driftsfunktion i de relevante institutioner i kommunen.³⁵ I projektet deltog 79 (ud af 98) kommuner i større eller mindre omfang, hvoraf 51 kommuner afrapporterede.

I hvilken udstrækning der i dag findes en systematisk opsporing samt forankring af indsatsen til støtte for børn og unge i familier med alkoholproblemer, hvilket var målsætningen, er uvist. Kommunerne greb projektet forskelligt an, så nogen fælles tilgang og systematik var der ikke tale om. Det er nu snart fem år siden, projektet blev afsluttet, og en del af de initiativer, der blev i gangsat, kan meget vel være indstillet, fordi der ikke længere er særlige midler til at understøtte dem, som der var i projektperioden.

Siden har der været igangsat et nyt projekt i Sundhedsstyrelsens regi: "Alkoholforebyggelse i kommunen", der har været gennemført i perioden 2008-2011 og har haft til formål at styrke den forebyggende indsats og skabe sammenhæng mellem forebyggelse, tidlig indsats og behandling. Her har der dog ikke været særligt fokus på børns vilkår. Projektet er blevet evalueret i 2012, og det er meget forskelligt, hvordan kommunerne tackler alkoholproblematikken.³⁶ Således har kun godt halvdelen (59 procent) en alkoholpolitisk handlingsplan. Det er dog en stigning fra 30 procent i forhold til 2009.³⁷ De seneste evalueringsrapporter peger imidlertid på, at der ikke på landsplan er nogen systematisk og vedvarende indsats for at identificere, støtte og hjælpe børn, der lever i alkoholfamilier.

Hertil kommer, at børnene risikerer at komme i anden række i sociale sager, uanset at intentionen hos sagsbehandlere og andre er at afhjælpe de problemer, familien slås med som følge af farens eller morens misbrug. Forskning på

området har vist, at frontpersonalet ofte prioriterer et godt samarbejde med de voksne. Det kan være et svært dilemma, om sagsbehandlere skal risikere modstand eller obstruktion fra de voksnes side ved at insistere på, at børnenes situation skal kortlægges og deres problemer afhjælpes. Der er også tegn på, at professionelles personlige (forstående, tolerante) fremfor faglige holdninger til alkohol fører til bagatellisering af de problemer, som børn må leve med i familier, hvor en omsorgsgiver har et alkoholmisbrug.³⁸

Ifølge sundhedsloven skal regionsråd og kommunalbestyrelser indgå aftaler om varetagelsen af samarbejdet på sundhedsområdet. Heri skal indgå beskrivelser af, hvordan parterne sikrer, at der foretages en vurdering af behov for indsats i forhold til børn i familier, hvor der er et menneske med en sindslidelse, ligesom ansvaret for varetagelse af behovene skal fastlægges.³⁹ Misbrugsbehandling er et kommunalt anliggende og derfor ikke inddraget i sundhedsaftalerne. Imidlertid har nyere undersøgelser fra kommuner og regioner peget på, at der også kan være et behov for et tværfagligt samarbejde mellem kommuner og regioner om børn af misbrugere.⁴⁰ Til støtte herfor fremhæves det, at regionerne i flere tilfælde driver misbrugsinstitutioner for kommunerne, at for eksempel afrusning typisk foregår i hospitalsregi, ligesom jordemødre og praktiserende læger kan være vigtige i den tidlige opsporing af børnene, og på disse områder er det regionerne, der står for planlægning og udførelse.

Behovet for et systematisk samarbejde mellem myndigheder, der skal beskytte børn, understøttes af Børnekomitéens generelle kommentar nr. 13. Heri hedder det, at effektive procedurer mod overgreb mod børn må omfatte tværgående koordination.

Der er i dag behandlingsgaranti for voksne alkoholikere og stofmisbrugere. Efter sundhedsloven skal kommunalbestyrelsen sikre gratis behandling til alkoholmisbrugere, og behandling skal iværksættes senest 14 dage efter, at den alkoholafhængige har henvendt sig med ønske om behandling. Behandling og rådgivning kan ske anonymt, hvis misbrugeren ønsker det.⁴¹ Tilsvarende giver serviceloven stofmisbrugere en behandlingsgaranti inden for 14 dage.⁴² Der er imidlertid ikke en tilsvarende ret til behandling for børn, der har levet sammen med en misbrugende forældre, på trods af at international forskning dokumenterer, at børn i familier med alkoholproblemer er lige så belastede som den alkoholiserede selv og har et lige så stort behov for støtte.⁴³

I følge serviceloven kan kommunen give tilbud af behandlingsmæssig karakter, herunder tilskud til psykologbehandling, når dette er nødvendigt for at bevare eller forbedre en persons fysiske, psykiske eller sociale funktion.⁴⁴ Hertil kommer, at sundhedsloven giver en ret til tilskud til op til 12 timers

psykologhjælp til pårørende til alvorligt psykisk syge personer inden for en 12 måneders tidsfrist. Samme mulighed gælder for personer, der har været ofre for incest eller seksuelle overgreb, inden de fyldte 18 år. Her er der dog ingen tidsfrist. Tilskuddet udgør op til 60 procent.⁴⁵

For børn som sekundært ramte er det således alene som pårørende til psykisk syge, at der findes en vis, begrænset behandlingsret for de psykologiske følger heraf.

Børnekomitéen anbefaler imidlertid i forbindelse med den seneste eksamination af Danmark i 2011, at det sikres, at der er adgang til psykologisk støtte til voksne, der har oplevet vold i hjemmet som børn.⁴⁶ Her skal vold forstås i den ovennævnte brede forstand, der rummer psykisk og fysisk mishandling såvel som vanrøgt.

Under satspuljemidlerne er der i flere perioder, senest med virkning fra 2013, etableret en såkaldt psykologordning, der giver ret til 11 timers behandling hos en psykolog for mennesker, der har været udsat for seksuelle overgreb som børn eller unge.⁴⁷ Fra satspuljen gives også midler til psykologisk behandling af børn og unge, der har en familiebaggrund med alkoholmisbrug. Det er imidlertid betydeligt mindre beløb, der er afsat hertil, og disse kan ikke sikre behandlingsret for alle børn, unge eller voksne, der måtte have brug for en bearbejdning af følger og senfølger af overgreb og mistrivsel som sekundært ramte.⁴⁸ Der meldes om betydelig ventetid i de gratis behandlingstilbud, der gives til børn og unge fra alkoholramte familier.⁴⁹

Der kan være nogle historiske årsager bag de bedre behandlingstilbud, der ydes til ofre for seksuelle overgreb.⁵⁰ Ud fra en børnerettighedsbetragtning forekommer det imidlertid ikke velbegrundet, at andre typer af overgreb, blandt andet som følger af et familieliv med misbrugsproblemer, ikke giver tilsvarende ret og mulighed for psykologisk udredning og støtte, i betragtning af at virkningerne og senfølgerne kan være tilsvarende alvorlige.

4.2.3 ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at Danmark:

- sikrer, at kommunerne i deres overgrebsberedskab indfører, at der skal vises særlig opmærksomhed over for børn, som lever i familier med misbrugsproblemer eller psykisk sygdom

- sikrer, at professionelle, der arbejder med børn, har en fagligt baseret forståelse for den indflydelse misbrug har på børnenes trivsel
- udvider sundhedsaftalerne til også at omfatte ansvar for at sikre hjælp til børn af forældre med misbrug
- sikrer, at der er mulighed for behandling til personer, der lider som følge af deres opvækst med forældre eller værger, der er misbrugere eller psykisk syge.

4.3 BØRN OG UNGES FORHOLD UNDER ANBRINGELSE UDEN FOR HJEMMET

Ifølge forældreansvarsloven har børn og unge under 18 år ret til omsorg og tryghed. De skal behandles respektfuldt og må ikke udsættes for krænkende behandling. Børn og unge, der anbringes uden for hjemmet, har som andre børn ret til omsorg og tryghed og ret til at blive behandlet med respekt. Det er den anbringende kommune og den kommune, der fører tilsyn med anbringelsesstedet, der skal sørge for, at dette sker.

4.3.1 DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE

Alle de tidligere omtalte menneskerettigheder gælder for børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet. Barnets bedste interesse skal altid komme i første række, og børn og unge skal inddrages i alle tiltag vedrørende dem selv; de skal høres, og deres synspunkter skal tillægges vægt. Det må herved forudsættes, at børnene og de unge informeres om de regler, der gælder for deres anbringelse, således at de kan udtale sig på et informeret grundlag.

Staten skal sikre, at et barn, som har behov for at blive anbragt uden for hjemmet, modtager alternativ omsorg. Når anbringelsesmulighederne overvejes, skal myndighederne tage hensyn til det ønskelige i, at der er sammenhæng i barnets opvækst, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og sproglige baggrund. I det hele skal staten træffe alle nødvendige forholdsregler for at beskytte anbragte børn mod fysisk og psykisk vold, skade eller misbrug, vanrøgt eller forsømmelig behandling, mishandling eller udnyttelse, herunder seksuelt misbrug.⁵¹

4.3.2 DANSKE FORHOLD

Som det fremgår af nedenstående tabel, har det samlede antal af anbragte børn og unge i perioden fra 2001 til 2010 været svagt stigende frem til 2008. Siden har antallet af anbragte 0-17-årige ligget stabilt på cirka 12.500.

Andelen af anbragte uden samtykke (tvangsanbringelser) har i samme periode været svagt stigende.

Fordelingen af børn og unge i henholdsvis plejefamilier, på socialpædagogiske opholdssteder og døgninstitutioner har igennem perioden fra 2000 til 2009 været nogenlunde konstant, dog med en tendens til flere anbringelser i familiepleje. I 2009 udgjorde børn og unge i familiepleje 49 procent, børn og unge på en døgninstitution udgjorde 24 procent, og børn og unge anbragt på et socialpædagogisk opholdssted udgjorde 27 procent.

Tabel 4.1 Antal anbragte pr. 31. december i året i perioden 2003-2010⁵²

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Familiepleje	6.431	6.459	6.400	6.285	6.398	6.468	6.363	6.800
Døgn-institution	3.354	3.362	3.231	3.304	3.548	3.349	3.478	3.158
Opholds-sted mv. ⁵³	4.346	4.211	4.179	4.567	5.327	4.671	4.523	4.430
Anbragte i alt pr. 31/12	14.131	14.074	13.901	14.156	15.273	14.488	14.364	14.388
- heraf 18-22-årige i døgnophold	1.536	1.498	1.451	2.029	1.596	1.741	1.774	1.823
- heraf anbragte 0-17-årige	12.595	12.576	12.450	12.127	13.677	12.747	12.590	12.565
- heraf anbragte 0-17-årige uden samtykke	1.237	1.222	1.191	1.134	1.435	1.633	1.713	1.763
- heraf uden samtykke i procent af samtlige anbragte	9,8	9,7	9,6	9,4	10,5	12,8	13,6	14,0
Anbragte pr. 1.000 0-22-årige	9,5	9,4	9,2	9,4	10,0	9,5	9,3	9,3

Ankestyrelsens tal for 2011 viser, at antallet af tvangsmæssige anbringelser af børn og unge i det år steg med 22 procent. Der blev truffet 377 afgørelser om tvangsmæssige anbringelser, mens tallet i 2010 var 309. Samlet set blev

imidlertid færre børn og unge anbragt uden for hjemmet. Når de frivillige afgørelser blev talt med, var det samlede antal anbringelsesafgørelser 2.634, hvilket betød, at der var sket et fald på 12 procent målt i forhold til 2010. Dette afspejlede sig i et fald på 3 procent i det samlede antal anbragte børn og unge. Ved udgangen af året 2011 var 12.364 børn og unge anbragt uden for hjemmet. Et stigende antal børn og unge blev anbragt hos plejefamilier (som første anbringelsessted). Således blev 36 procent af børnene og de unge anbragt i plejefamilier i 2011, mens procenten i 2007 var nede på 25. I samme periode var der et fald fra 36 til 28 procent i andelen af børn og unge, som blev anbragt på døgninstitutioner.⁵⁴

Der er ikke forsket meget i familieplejeanbringelser, men nyere forskning viser, at livsbetingelserne for børn på døgninstitution mv. ligger under de gennemsnitlige betingelser for andre jævnaldrende. De institutionsanbragte børn kommer også statistisk set til at opleve en uforholdsmæssig høj grad af eksklusion og sociale problemer i deres voksenliv.⁵⁵

En undersøgelse peger på, at en af årsagerne til, at anbragte børn og unge trives dårligere, er, at de ofte oplever institutionsskift. Døgninstitutionsanbringelser synes at være underlagt det "grundlæggende paradoks", at børnene bliver anbragt, fordi de pjækker, stjæler, ryger hash, er voldelige osv., og at de bliver smidt ud af anbringelsesstederne af de samme grunde.

En anden årsag kan være en uhensigtsmæssig sammensætning af børn og unge på nogle anbringelsessteder. Børnegrupper med meget forskellige problemer kan skulle bo sammen, men børn præget af angst kan blive mere ængstelige, når de skal være sammen med børn, der er voldelige, eller som har en afvigende/"mærkelig" adfærd.⁵⁶

Børn med et handicap (funktionsnedsættelse) har behov for specialiserede anbringelsessteder med særligt uddannet personale.

Også for etniske minoritetsbørn kan der opstå særlige problemer, blandt andet fordi en del etniske minoritetsbørn anbringes i plejefamilier med minoritetsbaggrund, som ofte ikke har haft en tradition for at have plejebørn. Også når etniske minoritetsbørn anbringes i danske familier, på opholdssteder eller institutioner, kan der opstå særlige problemer. Det kan skyldes, at anbringelsesstederne ikke altid er opmærksomme på eller har forståelse for betydningen af børnenes særlige kulturelle eller religiøse baggrund. Der kan også opstå "kultursammenstød", fordi visse minoritetsfamiliers kernefamiliebegreb er bredere end det normale danske, således at det ud over forældre og søskende også omfatter for eksempel bedsteforældre eller tanter og onkler, hvilket

plejefamilierne ikke altid har forståelse for. Det samme kan ses, når minoritetsfamilier ønsker imamen involveret.⁵⁷

Endelig har der været en bred kritik af tilsynsmyndighedernes virksomhed. Kritikken har blandt andet angået manglende grundighed og undladelse af at aflægge det lovpligtige antal tilsynsbesøg. Ankestyrelsen gennemførte på den baggrund for socialministeren to undersøgelser af det kommunale tilsyn med anbringelsessteder og anbragte børn og unge.⁵⁸ Der blev som led i partnerskabsaftalen mellem Kommunernes Landsforening (KL) og Social- og Integrationsministeriet udarbejdet et sæt anbefalinger for godkendelse af og tilsyn med anbringelsessteder for børn og unge. Anbefalingerne blev den 30. marts 2012 udsendt pr. brev til borgmestrene i alle landets kommuner. Hvis den enkelte kommune tog højde for disse anbefalinger, var det efter Social- og Integrationsministeriets opfattelse sandsynligt, at godkendelsen og tilsynet ville være af god kvalitet.⁵⁹

Der viste sig imidlertid fortsat at være behov for bedre sociale tilbud, sikret gennem en mere systematisk, ensartet, uvildig og faglig kompetent varetagelse af blandt andet tilsynsopgaven. Behovet viste sig også ved, at Folketingets Ombudsmands nyoprettede børnekontor modtog mange klagesager, der drejede sig om forholdene for anbragte børn.

Problemerne på anbringelsesområdet førte til indgåelse af en bred politisk aftale om "Et Nyt Socialtilsyn". Aftalen blev udmøntet i en lov om socialtilsyn (og en række andre lovændringer). Herefter er opgaven med at godkende og føre driftsorienterede tilsyn med de sociale tilbud samlet i fem kommuner, som – når de varetager tilsynsopgaven – kaldes "socialtilsyn".

Det følger af loven om socialtilsynet, at det skal bruge en række relevante informationskilder, herunder ansatte, beboere og pårørende. Endvidere er der etableret en såkaldt whistleblower-ordning, der sikrer, at henvendelser kan ske anonymt.⁶⁰

4.3.3 ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at sikre, at krænkelse af menneskeretten undgås – at Danmark:

- sikrer, at børn og unge i forbindelse med anbringelse uden for hjemmet er informeret om regler og rettigheder under anbringelsen, herunder klagemulighederne og whistleblowerordningen, i et sprog de kan forstå

- sikrer, at der er tilstrækkeligt med specialiserede anbringelsessteder til børn med særlige problemer, herunder, at anbringelsesstederne er opmærksomme på børnenes kulturelle og religiøse baggrund og deres eventuelle særlige behov
- sikrer et løbende, kvalificeret, effektivt tilsyn med anbragte børns vilkår og med anbringelsesstederne, blandt andet gennem en evaluering af socialtilsynet virksomhed.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at Danmark:

- sikrer, at alle plejefamilier modtager den nødvendige uddannelse; og sikrer, at plejefamilier med minoritetsbaggrund får den nødvendige støtte i form af kurser og hyppige besøg fra myndighederne.

4.4 FRIHEDSBERØVELSE AF BØRN OG UNGE PÅ GRUND AF KRIMINALITET

Frihedsberøvelse er for ethvert menneske et voldsomt indgreb. Når indgrebet foretages over for børn eller unge, er det særligt voldsomt, eftersom de endnu ikke er fuldt udviklede og derfor normalt i højere grad end voksne er modtagelige over for påvirkninger fra omgivelserne. Et fængselsophold eller ophold i en institution udgør en ganske særlig belastning for et ungt menneske og dets videre udvikling.

4.4.1 DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE

Kapitlet om frihedsberøvelse gennemgår den menneskeretlige beskyttelse mod frihedsberøvelse. I dette kapitel skal blot nævnes Børnekonventionens bestemmelser om frihedsberøvelse. Ifølge disse bestemmelser må intet barn vilkårligt berøves friheden, og anholdelse, tilbageholdelse eller fængsling af et barn skal følge lovens forskrifter og må kun bruges som en sidste udvej og for det kortest mulige passende tidsrum. Et barn skal holdes adskilt fra voksne frihedsberøvede, medmindre en sådan adskillelse ikke tjener barnets bedste interesse, og barnet skal normalt have ret til at opretholde kontakt med sin familie gennem brevveksling og besøg.⁶¹ Barnet skal have ret til hurtig juridisk og anden passende bistand og til en hurtig afgørelse af sin sag.⁶²

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) har i flere sager taget stilling til fængsling af mindreårige.⁶³ EMD henviser i sine domme ofte til Børnekonventionen, relevante anbefalinger og Børnekomitéens anbefalinger.

Børnekomitéen har i februar 2011 udtrykt dyb bekymring over, at børn over den kriminelle lavalder i Danmark kan varetægtsfængsles i op til otte måneder og i isolation i op til fire uger. Komitéen har opfordret Danmark til i overensstemmelse med de nedenfor nævnte retningslinjer og anbefalinger at definere forudsætningerne for varetægtsfængsling, at begrænse varigheden heraf, at forbyde isolation, at overveje genindførelse af den maksimale straffegrænse på otte år og at sikre, at intet barn anbringes i fængsel med voksne.⁶⁴

I EU-retlig sammenhæng kan henvises til Europa-Parlamentets beslutning af 21. juni 2007 om ungdomskriminalitet – kvindernes, familiens og samfundets rolle.⁶⁵ Beslutningen indeholder en omfattende henvisning til konventioner, anbefalinger, beslutninger mv. til bekæmpelse af ungdomskriminalitet fra FN, Europarådet og EU.

Der foreligger desuden omfattende retningslinjer og anbefalinger på dette område ("juvenile justice"). Særlig relevans har Beijing-reglerne (1985),⁶⁶ suppleret af Havanna-reglerne⁶⁷ og Riyadh- retningslinjerne (1990),⁶⁸ alle regelsæt vedtaget i FN-regi. Desuden vedrører Børnekomitéens generelle kommentar nr. 10 børns rettigheder i straffesystemet.⁶⁹

Senest har Europarådet vedtaget retningslinjer for børnevenlig retspleje, som er baseret på barnets behov og rettigheder i situationer, hvor barnet/den unge er kommet i konflikt med loven.⁷⁰

4.4.2 DANSKE FORHOLD

Den kriminelle lavalder blev sat ned fra 15 til 14 år den 1. juli 2010.⁷¹ Samtidig blev bestemmelsen om en særligt lav maksimumstraf på otte års fængsel for gerningsmænd under 18 år ophævet. I dag gælder alene den begrænsning, at gerningsmænd under 18 år ikke kan idømmes livstidsstraf. Fra 1. marts 2012 er den kriminelle lavalder i Danmark igen 15 år.⁷²

Retsplejeloven indeholder særlige regler for varetægtsfængsling af børn og unge. Unge under 18 år må højst fængsles fire måneder for sigtelser for lovovertrædelser, som kan medføre fængsel i indtil seks år, og højst fængsles i otte måneder for sigtelser for lovovertrædelser, som efter loven kan medføre fængsel i seks år eller mere. Kun under helt særlige omstændigheder kan disse frister forlænges. For unge under 18 år må isolation kun iværksættes, hvis der foreligger helt særlige omstændigheder, som gør det påkrævet. Isolation må ikke finde sted i et sammenhængende tidsrum på mere end fire uger, medmindre sigtelsen angår forbrydelser mod staten.

Unge under 18 år, der opfylder betingelserne for at blive varetægtsfængslet, skal som udgangspunkt så vidt muligt placeres i varetægtssurrogat, som er et mindre indgribende alternativ til en varetægtsfængsling.⁷³ Hertil kræves den unges samtykke. Anbringelse kan ske i en egnet institution, herunder de sikrede institutioner. Sikrede institutioner kan indeholde både særligt sikrede og sikrede afdelinger. De sikrede institutioner benyttes hovedsageligt til varetægtssurrogat, som begrundes cirka 80 procent af anbringelserne. Sikrede institutioner er kendetegnet ved, at det er tilladt at have yderdøre og vinduer konstant aflåste, at den unges brevveksling, telefonsamtaler mv. kan kontrolleres, at opholdsrum kan undersøges, at besøg kan kontrolleres, at den unge kan undersøges, og at værelser kan aflåses om natten. Særligt sikrede afdelinger er målrettet børn og unge, som har udvist en særligt voldelig eller psykisk afvigende adfærd, som har gjort ophold i for eksempel en sikret afdeling uforsvarligt.

Når en ung bliver idømt en frihedsstraf, skal afsoning som udgangspunkt ske i egnet hjem eller institution. Afsoning i arrest eller fængsel (herunder i særlige unge-afdelinger) kan kun ske, hvis afgørende hensyn til retshåndhævelsen taler imod en anbringelse uden for fængsel og arresthus. For alle unge skal der så vidt muligt iværksættes særlige undervisnings- og aktiveringsprogrammer.

Et lovgivningsinitiativ i 2008 havde som formål at begrænse brugen af varetægtsfængsling.⁷⁴ Nedenstående tabel viser, at brugen af varetægtsfængsling af børn/unge herefter er faldet for gruppen af 15-årige, mens den indtil 2010 har været i stigning for gruppen af 17-årige. Tallene for 2011 viser et generelt fald for samtlige aldersgrupper.

Tabel 4.2 Antal varetægtsfængslede personer under 18 år, særskilt for alder 2006-2011⁷⁵

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
14 år					12	
15 år	103	100	108	83	80	71
16 år	157	157	168	175	151	139
17 år	177	187	219	208	226	185
I alt	437	444	495	466	469	395

Justitsministeriets forskningskontor har i 2012 udgivet en redegørelse om brugen af ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere.⁷⁶ Ungdomssanktionen antages at kunne anvendes i stedet for straffe fra 30 dage til 1½ år. Af redegørelsen fremgår det, at knap en fjerdedel af de unge omfattet af redegørelsen, og som i 2011 blev varetægtsfængslet i forbindelse med en ubetinget dom eller en ungdomssanktion, blev anbragt i et arresthus under hele eller en del af varetægtsfængslingen.

Der blev i 2010 varetægtsfængslet én person under 18 år i isolation.⁷⁷ I 2011 var ingen personer under 18 år isolationsfængslede.⁷⁸ I Norge er der i 2012 indført forbud mod fuldstændig isolation af mindreårige under varetægtsfængsling.

Der er gennem de senere år etableret nye initiativer med henblik på at hjælpe unge kriminelle. Som eksempler kan nævnes, at førstegangstilfælde af mindre alvorlig kriminalitet ikke giver en "plet" på straffeattesten for unge under 18 år,⁷⁹ og at fodlænkeordningen i 2006 blev udvidet til at omfatte lovovertrædere under 25 år.⁸⁰ Alderskravet blev fjernet i 2008, og fra juli 2013 gælder ordningen ubetingede domme på indtil seks måneder.⁸¹ En undersøgelse fra Justitsministeriets Forskningskontor har vist, at risikoen for, at unge under 25 år begår ny kriminalitet, er 15 procent lavere, hvis de har afsonet med elektronisk fodlænke, end hvis de har afsonet i fængsel.⁸²

Endelig kan nævnes etableringen af konfliktråd, hvor forurettede og gerningsmand sammen med en neutral mægler kan mødes, hvis gerningsmanden i det væsentlige har tilstået den strafbare handling, og parterne samtykker i behandling ved konfliktråd.⁸³ Formålet er at forhindre ny kriminalitet. I Sverige og Finland, hvor konfliktmægling kan være både et supplement og alternativ til straf, er børn og unge gerningsmænd det primære fokus for mægling i straffesager. I Norge, hvor konfliktmægling er et alternativ til straf, anses konfliktmægling som særligt velegnet over for unge.⁸⁴ Af en rapport fra Justitsministeriets Forskningskontor fremgår det, at internationale analyser viser, at unge, der har deltaget i konfliktråd som alternativ eller supplement til almindelig domstolsbehandling, har mindre risiko for at falde tilbage i kriminalitet end unge, hvis sag (alene) er blevet behandlet ved en domstol.⁸⁵ Udvalget bag betænkningen om konfliktråd overvejede særskilt spørgsmålet om konfliktråd som alternativ til straf i forhold til unge lovovertrædere, men flertallet afviste en sådan ordning.⁸⁶

For så vidt angår den generelle udvikling i omfang og art af ungdomskriminalitet (straffelovsovertrædelser), henvises til Justitsministeriets Forskningskontors rapport fra august 2012.⁸⁷ Der kan konstateres en udvikling i retning af mindsket børne- og ungdomskriminalitet i Danmark.⁸⁸

Det fremgår af den politiske aftale, som regeringen har indgået med Enhedslisten, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti, vedrørende Kriminalforsorgens økonomi for 2013-2016, at der skal være fokus på den resocialiserende indsats, herunder ske et markant løft af uddannelses- og beskæftigelsesindsatsen. For unge under 30 år skal uddannelse være det centrale element i afsoningsplanen.⁸⁹

4.4.3 ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder og imødekomme internationale anbefalinger – at Danmark:

- forbyder isolationsfængsling af mindreårige og iværksætter alternative løsninger, som kan tilgodese de samme samfundsmæssige behov uden risiko for de skadevirkninger, som isolationsfængsling indebærer
- præciserer betingelserne for brug af varetægtsfængsling af unge med henblik på at begrænse brugen mest muligt
- overvejer at indføre en absolut øvre grænse for den tidsmæssige udstrækning af varetægtsfængsling af børn og unge under 18 år
- genindfører en maksimumstraf til personer under 18 år af rehabiliterende hensyn
- sikrer, at unge frihedsberøves i institutioner, der er egnet til unge.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at Danmark:

- undersøger brugen af alternative straf- og afsoningsformer, herunder en fortsat udvidelse af brugen af fodlænker, og overvejer anvendelse af konfliktråd som alternativ til straf for unge lovovertrædere
- fortsat intensiverer den sociale indsats over for unge i fængsler og sikrede institutioner, herunder særligt på uddannelsesområdet, med det formål at sikre, at den unge efter endt afsoning bliver fuldt integreret i samfundet.

4.5 FRIHEDSBERØVELSE UDEN FOR STRAFFERETSPLEJEN OG ANDEN MAGTANVENDELSE OVER FOR BØRN OG UNGE

Frihedsberøvelse og magtanvendelse kan ikke alene ske inden for, men også uden for strafferetsplejen. Uden for strafferetsplejen er der et særligt behov for retssikkerhedsgarantier, fordi uafhængige domstole ikke er et beslutningsorgan.

4.5.1 DEN MENNESKERETLIGE BESKYTTELSE

Om frihedsberøvelse generelt henvises til kapitlet om frihedsberøvelse. Dette kapitel berører Børnekonventionens bestemmelse om, at et barn ikke må berøves friheden ulovligt eller vilkårlig og kun må tilbageholdes som en sidste udvej og for det kortest mulige passende tidsrum. EMRK artikel 5, litra d,

omhandler frihedsberøvelse af mindreårige med det formål at føre tilsyn med deres opdragelse eller at stille dem for en kompetent retlig myndighed.

Frihedsberøvelse kan kun ske med hjemmel i lovgivning, der opfylder en række kvalitetskrav om klarhed og tilgængelighed. Det skal kunne forudsiges, under hvilke omstændigheder en frihedsberøvelse vil kunne iværksættes. Dernæst opstilles en række retssikkerhedsgarantier, herunder om efterprøvelse ved domstolene. Det fremgår endvidere af EMD's praksis, at der stilles selvstændige krav til opdragelseselementet ved en tilbageholdelse efter artikel 5, litra d. I en konkret sag fandt EMD, at artikel 5, stk. 1, litra d, og stk. 4, var krænket, idet mangel på særlige ungdomsinstitutioner med særligt uddannet personale medførte, at den mindreårige blev anbragt på skift hos familie og i fængsel (hvor perioden ikke måtte overskride 15 dage) ni gange over en samlet periode på 291 dage.⁹⁰

I den valgfri protokol af 18. december 2002 til FN's konvention mod tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf (OPCAT) omfatter frihedsberøvelse enhver form for tilbageholdelse eller fængsling eller anbringelse af en person i et offentligt eller privat forvaringssted, som den pågældende ikke har tilladelse til frit at forlade, ved en retskendelse eller afgørelse fra en administrativ eller anden myndighed.⁹¹

Formålet med OPCAT er at etablere et system med regelmæssige besøg foretaget af uafhængige internationale og nationale instanser på steder, hvor folk er berøvet deres frihed, for at forebygge tortur og anden grusom, umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf. Den nationale forebyggende mekanisme (NFM) er i Danmark Folketingets Ombudsmand i samarbejde med DIGNITY - Dansk Institut Mod Tortur og Institut for Menneskerettigheder.

Frihedsberøvelse skal afgrænses over for "blotte" begrænsninger i bevægelsesfriheden, jf. artikel 2 i 4. tillægsprotokol til EMRK. EMRK artikel 5 beskytter den personlige frihed og sikkerhed i henseende til frihedsberøvelse i snæver forstand, mens artikel 2 i 4. tillægsprotokol beskytter bevægelsesfriheden i videre forstand samt retten til frit at vælge opholdssted. Grænsedragningen mellem frihedsberøvelse og begrænsninger i bevægelsesfriheden er efter EMD's praksis hårfin. Den må afgøres konkret på grundlag af indgrebets intensitet.

Andre menneskerettigheder, der skal respekteres ved tvangsindgreb mv. over for børn og unge, er retten til respekt for privat- og familielivet, der er beskyttet i blandt andet EMRK artikel 8. Indgreb i bevægelsesfriheden mv. og retten til et privat- og familieliv mv. kan kun ske med hjemmel i lovgivning, som opfylder en

række kvalitetskrav om blandt andet klarhed og tilgængelighed. Ligesom det gælder ved frihedsberøvelse, er kravet her, at det skal være muligt at forudsige, under hvilke omstændigheder et indgreb vil kunne ske. Indgreb må kun anvendes, hvis de har visse nærmere angivne formål, og der skal være proportionalitet, det vil sige, at indgrebet skal stå i et rimeligt forhold til formålet.

Også forbuddet mod tortur, umenneskelig og nedværdigende behandling eller straf i EMRK artikel 3 skal iagttages, jf. også ovenfor om OPCAT.

Børnekonventionen indeholder lignende bestemmelser, jf. afsnit 4.3 ovenfor. Konventionen pålægger udtrykkeligt staterne at behandle ethvert barn, der er berøvet friheden, menneskeligt og med respekt for menneskets naturlige værdighed og på en måde, der tager hensyn til barnets aldersmæssige behov.

4.5.2 DANSKE FORHOLD

På det sociale område er magtanvendelse over for børn og unge, herunder brugen af frihedsberøvelse, reguleret i serviceloven og magtanvendelsesbekendtgørelsen.⁹² Hertil knytter sig en vejledning fra 2011 om magtanvendelse over for børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet.⁹³ En del af de nye regler om magtanvendelse udspringer af lovgivning om styrkelse af indsatsen og skærpelse af reaktionsmulighederne over for kriminalitetstruede børn og unge.

Børn og unge i alderen fra 12 til 17 år kan under særlige omstændigheder frihedsberøves. Frihedsberøvelse kan ske på sikrede døgninstitutioner (sikrede afdelinger og særligt sikrede afdelinger).

Endvidere blev der i 2010 indført hjemmel til at etablere en ny type institution: en delvist lukket døgninstitution for børn og unge.⁹⁴ I denne institutionstype kan børn og unge periodevis tilbageholdes ved at yderdøre og vinduer aflåses samt ved at blive fysisk fastholdt. Der blev ikke etableret sådanne delvist lukkede institutioner, men ved en ændring af serviceloven i 2013 blev der mulighed for at etablere en delvis lukket afdeling på en åben døgninstitution, der er målrettet adfærdsvanskelige unge.⁹⁵

I 2010 blev det desuden muligt at tilbageholde et barn eller en ung i op til 14 dage umiddelbart efter anbringelsen på en døgninstitution eller et opholdssted.⁹⁶ Børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om tilbageholdelse i op til 14 dage i starten af anbringelsen uden samtykke fra forældremyndighedindehaveren og den unge, der er fyldt 12 år (og som i øvrigt ville skulle give sit samtykke).

Tilbageholdelsen kan ske ved anvendelse af fysisk magt, i form af at et barn eller en ung fastholdes for at forhindre den pågældende i at forlade anbringelsesstedet. Betingelsen for, at børn og unge-udvalget kan træffe afgørelse om tilbageholdelse i op til 14 dage, er, at dette må anses for at være af væsentlig betydning for barnets eller den unges særlige behov for støtte, og at det vurderes at have afgørende betydning for den socialpædagogiske behandling. Bestemmelsens formål er at gøre det muligt at etablere en relation mellem et barn eller en ung og anbringelsesstedet i den første tid efter anbringelsen, hvor nogle børn og unge erfaringsmæssigt har et stort ønske om at forlade anbringelsesstedet.

Socialstyrelsen har afholdt todages efteruddannelseskurser om de nye magtanvendelsesregler for at opkvalificere pædagogiske konsulenter, tilsynsførende og ansatte på åbne døgninstitutioner og opholdssteder i anvendelsen af de nye regler om magtanvendelse. Formålet har været at sikre, at magtanvendelse over for børn og unge sker i henhold til gældende ret. Kurserne suppleres af oplysningsmateriale, der er tilgængeligt på Servicestyrelsens hjemmeside, blandt andet et antal dilemmafilms, der skildrer tilspidsede situationer, som kan føre til magtanvendelse. Filmene lægger op til refleksion ved at stille en række spørgsmål om, hvordan man tolker situationen, vurderer risikomomenter og hensyn, der skal tages i betragtning, samt overvejelser over, hvilke pædagogiske og lovgivningsmæssige forpligtelser og muligheder, der kan være i den pågældende situation.⁹⁷

På de sikrede og de særligt sikrede institutioner kan børn og unge isoleres i henholdsvis to og fire timer. På disse institutioner kan værelserne også aflåses om natten, men uden at det betragtes som isolation. På opholdsstederne og døgninstitutionerne kan der anvendes fysisk magt, i form af at barnet eller den unge fastholdes eller føres til et andet opholdsrum. Endvidere kan barnet eller den unge og opholdsrummet blive undersøgt, ligesom brevveksling, telefon-samtaler og anden kommunikation kan blive kontrolleret.

Magtanvendelse – både lovlig og ulovlig – skal indberettes til tilsynsmyndigheder.⁹⁸

Uanset det forebyggende arbejde, der skal sikre, at magtanvendelse kun anvendes undtagelsesvis og som en sidste udvej, har medierne kunnet bringe historier om anbragte børn og unge, som har været udsat for overdreven magtanvendelse eller endda vold.⁹⁹

Folketingets Ombudsmand har også under en række tilsynsbesøg på socialpædagogiske opholdssteder fået det indtryk, at der er uklarhed om brugen

af magtanvendelsesreglerne. Det oplyses, at visse opholdssteder anmoder unge om at aflægge urinprøver, hvis der er mistanke om, at de har taget stoffer, og i visse tilfælde begrænses de unges adgang til at bruge mobiltelefon, computer og internet. Mobiltelefoner har været inddraget og er først udleveret ved ugens afslutning, når de unge har rengjort deres værelser. Ombudsmandens rapporter har ført til nedsættelse af et udvalg om magtanvendelse på anbringelsessteder for børn og unge (Magtanvendelsesudvalget). Udvalget skal inden udgangen af 2014 afklare reglerne for magtanvendelse og blandt andet fremkomme med forslag til nye regler.¹⁰⁰

Magtanvendelse over for børn og unge kan også ske inden for psykiatrien. Det fremgår af bemærkningerne til det lovforslag, der i 2006 ændrede psykiatriloven, at et legalt informeret samtykke til behandling efter psykiatriloven for børns vedkommende kan hvile på et stedfortrædende samtykke fra forældrene på samme måde som i sundhedsloven.¹⁰¹ Det fremgår imidlertid ikke af bemærkningerne, at det har været hensigten at ændre på den hidtil gældende retstilstand, hvorefter psykiatrilovens bestemmelser også gjaldt for umyndige personer, blandt andre mindreårige. Det betød, at forældre ikke kunne give samtykke til, at der blev anvendt tvang over for deres psykisk syge børn. Børn var – ligesom voksne – omfattet af lovens retssikkerhedsgarantier.

Selv om formålet med lovændringen i 2006 var at styrke patienternes retssikkerhed, er loven i praksis – på grund af bemærkningerne til lovforslaget – blevet fortolket således, at forældre kan give informeret samtykke til tvangsbehandling af deres psykisk syge børn under 15 år med den konsekvens, at den anvendte tvang ikke betragtes som tvang i psykiatrilovens forstand (hvorefter tvang kun kan iværksættes under særlige forhold og ved iagttagelse af en række retssikkerhedsmæssige garantier). Dette har i praksis givet problemer, idet forældre har stået over for et etisk dilemma, når de har skullet vælge behandling til eller fra. Ofte har de ikke kunnet afslå at lade deres barn behandle for en psykisk sygdom, men samtidig har de skullet bære ansvaret for et måske meget voldsomt tvangsindgreb. Der er ikke tal for anvendelse af tvang over for børn under 15 år, da tvang ikke registreres som tvang i psykiatrilovens forstand, hvis der er forældresamtykke.¹⁰²

4.5.3 ANBEFALINGER

Institut for Menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at sikre, at krænkelser af menneskeretten undgås – at Danmark:

- sikrer, at anbringelse af børn og unge på sikrede institutioner begrænses til den kortest mulige tid

- sikrer, at der er det fornødne tilsyn med anbringelsesstederne, blandt andet ved en evaluering af de nye socialtilsyns virksomhed
- sikrer, at der omgående sættes ind med reaktioner ved tegn på overdreven magtanvendelse eller anvendelse af magt som et pædagogisk middel
- sikrer, at opholdssteder og børne- og ungdomsinstitutioner har tilstrækkeligt med uddannet personale
- sikrer obligatorisk efteruddannelse af personalet på opholdssteder og børne- og ungdomsinstitutioner med henblik på i videst muligt omfang at undgå magtanvendelse
- tydeliggør i lovgivningen, hvor grænsen går mellem indskrænkning i bevægelsesfriheden og frihedsberøvelse, særligt i forbindelse med beslutninger om tilbageholdelse af et barn eller en ung, herunder afgørelser om tilbageholdelse i de første 14 dage af en anbringelse, så børn kan udnytte deres grundlovssikrede ret til domstolsprøvelse af frihedsberøvelser
- evaluerer brugen af eventuelle nyetablerede delvist lukkede institutioner og/eller afdelinger for børn og unge
- tydeliggør i lovgivning og praksis, for eksempel ved kommunale vejledninger i lighed med vejledningen fra Silkeborg Kommune, at barnets eller den unges synspunkter skal inddrages og tillægges passende vægt i forbindelse med enhver magtanvendelse
- sikrer, at tvangsbehandling af psykisk syge børn og unge kun kan ske med barnets eller den unges informerede samtykke eller under iagttagelse af psykiatrilovens retssikkerhedsgarantier.

Institut for menneskerettigheder anbefaler – med henblik på at fremme den enkeltes menneskerettigheder – at Danmark:

- sikrer, at børn og unge, i et sprog, der er tilpasset dem, modtager information om reglerne for magtanvendelse og om deres rettigheder, herunder klagemuligheder
- sikrer, at børn og unge på sikrede afdelinger screenes for psykiske lidelser, og overvejer særregulering om magtanvendelse over for børn med funktionsnedsættelser

- sikrer, at al magtanvendelse (tilladt og ikke-tilladt) indberettes gennem ensartede indberetningsskemaer, samt at det af indberetningsskemaerne fremgår, at ydmygende, hånende eller nedværdigende behandling skal indberettes som ikke tilladt magtanvendelse, og tydeliggør i magtanvendelsesbekendtgørelsen, at afstraffelse af børn og unge (også den ikke-legemlige) ikke er tilladt (bortset fra de særligt hjemlede tilfælde på sikrede afdelinger) samt tydeliggør forskellen mellem afstraffelse og ”konsekvens”.

SLUTNOTER

SLUTNOTER

¹ Se bekendtgørelse af lov nr. 1073 af 20. november 2012, forældreansvarsloven.

² Se U.2000.1260 V.

³ Børnekonventionens artikel 2.

⁴ Børnekonventionens artikel 3.

⁵ UN Committee on the Rights of the Child, General comment No. 14 (2013) on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration (art. 3, pr. 1), 29. maj 2013, CRC /C/GC/14.

⁶ Se Manfred Nowak: "Article 6: the Right to Life, Survival and Development: The Right to Life, Survival (Commentary on the United Nations Convention on the Rights of the Child)", Brill Academic Pub, 2005.

⁷ Børnekonventionens artikel 12.

⁸ Børnekonventionens artikel 5.

⁹ UN Committee on the Rights of the Child, General Comment no. 13, The right of the child to freedom from all forms of violence, 18. april 2011, CRC/C/GC/13; UN Committee on the Rights of the Child, General comment no. 15 (2013) on the right of the child to the enjoyment of the highest attainable standard of health (art. 24), 17. april 2013, CRC/C/GC/15 and Council of Europe Strategy for the Rights of the Child (2012-2015), 15. februar 2012, CM(2011)171 final.

¹⁰ Se bekendtgørelse af lov nr. 904 af 18. august 2011 om social service.

¹¹ Vejledning nr. 11 af 15. februar 2011 om særlig støtte til børn og unge og deres familier (Vejledning nr. 3 til serviceloven), pkt. 15.

¹² Se bekendtgørelse af lov nr. 988 af 9. oktober 2012 og bekendtgørelse af lov nr. 983 af 8. august 2013.

¹³ Lov nr. 628 af 11. juni 2010.

¹⁴ Se Ankestyrelsen, "Kulegravning af sager om overgreb mod børn og unge", 22. marts 2012.

Tilgængelig på:

www.sm.dk/data/Dokumentertilnyheder/2012/Ankestyrelsens_kulegravning_ekstraeret.pdf. Se

også Stine Jørgensen og Michael Gøtze, "Kommuners pligt til handling i sager om tvangsfjernelse", i Advokaten, 5/2007, side 46-48, og Ankestyrelsen, "Kommunernes reaktioner ved underretninger m.v. om børn og unge", april 2008. Tilgængelig på:

www.ast.dk/Page_Pic/pdf/Rapport_underretninger_2007_28_05_2008_10_20.pdf.

¹⁵ Se Social- og integrationsministeriet, "Udmøntning af satspuljen for 2013. Delaftale for social- og integrationsområdet", 2013, side 9-19.

¹⁶ Bekendtgørelse af lov nr. 349 af 22. marts 2013 om Folketingets Ombudsmand.

¹⁷ Lovforslag nr. L 188, fremsat i Folketinget den 11. maj 2012 om ændring af lov om Folketingets Ombudsmand (fastsættelse af embedsperiode for Folketingets ombudsmand og oprettelse af et børnekontor hos Folketingets Ombudsmand).

¹⁸ Lov nr. 598 af 18. juni 2012 om ændring af lov om retssikkerhed og administration på det sociale område (Børnerådets fortalervirksomhed).

¹⁹ UN Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence, 18. april 2011, CRC/C/GC/13.

²⁰ Recommendation CM/Rec (2009)10 of the Committee of Ministers to member states on integrated national strategies for the protection of children from violence (CM/Rec (2009)10), Appendix 1, pkt. 1.

²¹ Lov nr. 496 af 21. maj 2013 om ændring af lov om social service (beskyttelse af børn og unge mod overgreb m.v.).

²² Se bemærkningerne til lov nr. 496 af 21. maj 2013 om ændring af lov om social service (beskyttelse af børn og unge mod overgreb m.v.), punkt 1.1.

²³ UN Committee on the Rights of the Child, Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention: Concluding observations Denmark, 7. april 2011, CRC/C/DNK/CO/4, pkt. 40 b (i).

²⁴ Mogens Nygaard Christoffersen, "Børnemishandling i hjemmet", SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 10:30, Delrapport 1, 2010, side 16.

²⁵ Ankestyrelsen, "Stor stigning i antal underretninger og antal børn i underretninger", 2011. Tilgængelig på: www.ast.dk/artikler/default.asp?page=1476.

²⁶ Se bekendtgørelse af lov nr. 810 af 19. juli 2012 om social service (serviceloven) § 11, stk. 2.

²⁷ Se Brit Andersen, "Anonym rådgivning af børn og unge i kommunalt regi", Speciale fra kandidatuddannelsen i socialt arbejde, Aalborg Universitet, december 2011, side 98.

²⁸ Bekendtgørelse nr. 562 om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen af 01/06/2011, § 13, stk. 2, pkt. 2.

²⁹ Bekendtgørelse nr. 231 af 8. marts 2013 om uddannelsen til professionsbachelor som lærer i folkeskolen.

³⁰ Bekendtgørelse nr. 1122 af 27/09/2010 om uddannelsen til professionsbachelor som pædagog

³¹ UN Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence, 18. april 2011, CRC/C/GC/13.

³² UN Committee on the Rights of the Child, General Comment No. 13 (2011): The right of the child to freedom from all forms of violence, 18. april 2011, CRC/C/GC/13, pr. 52.

³³ Sundhedsstyrelsen, "Børnefamilier med alkoholproblemer". Tilgængelig på: www.sst.dk/Sundhed%20og%20forebyggelse/Alkohol/Boernefam%20m%20alkoholprobl.aspx/.

³⁴ Se Socialstyrelsen <http://www.tvaerfaglig-indsats.dk/>, Sundhedsstyrelsen, "Børn i familier med alkoholproblemer – gode eksempler fra kommunal praksis", 2011, side 10. Se endvidere "Druk og svigt.- Druk fører til vold og overgreb", Børn og Unge nr. 9, 2012.

³⁵ Sundhedsstyrelsen, "Børn i familier med alkoholproblemer – gode eksempler fra kommunal praksis", 2011, side 6.

³⁶ Sundhedsstyrelsen, "Evaluering alkoholforebyggelse i kommunen – 20 modelkommuners arbejde med at styrke den forebyggende indsats", 2012, side 10.

- ³⁷ Ulrik Becker m.fl., "Alkoholbehandling i kommunerne", Statens Institut for Folkesundhed, september 2012, side 6.
- ³⁸ Marianne Højland, Marianne Malmgen og Maiken Guttorm: "Alkoholproblemer i børnefamilier. En analyse af alkoholfokus i forvaltningens børnesager", CASA, juli 2011, side 5.
- ³⁹ Bekendtgørelse nr. 778 af 13. august 2009 om sundhedskoordinationsudvalg og sundhedsaftaler, bilag 5, pkt. 5.
- ⁴⁰ Socialt Udviklingscenter for Socialstyrelsen, "Bedre tværfaglig indsats", 2012, side 22-23. Tilgængelig på: www.tvaerfaglig-indsats.dk/filer/BTI_mappen_21082012.pdf.pdf.
- ⁴¹ Se bekendtgørelse af lov nr. 913 af 13. juli 2010, sundhedsloven § 141.
- ⁴² Se bekendtgørelse af lov nr. 810 af 19. juli 2012 om social service (serviceloven) § 101, stk. 2.
- ⁴³ Else Schmidt, "Børn i familier med alkoholproblemer. En evaluering af tre former for støtte", 2009, Sundhedsstyrelsen, side 3.
- ⁴⁴ Se bekendtgørelse af lov nr. 810 af 19. juli 2013 om social service (serviceloven) § 102.
- ⁴⁵ Bekendtgørelse nr. 663 af 25/06/2012 om tilskud til psykologbehandling i praksissektoren for særligt udsatte persongrupper § 1, nr. 3 og nr. 9; om tilskuddets størrelse § 4, stk. 2.
- ⁴⁶ UN Committee on the Rights of the Child, Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention: Concluding observations Denmark, 7. april 2011, CRC/C/DNK/CO/4, pkt. 42 (c).
- ⁴⁷ Social-, Børne- og Integrationsministeriet, "Psykologbehandling hjælper mennesker med senfølger efter seksuelle overgreb", 21. juni 2013. Tilgængelig på: www.sm.dk/Nyheder/Sider/Vis%20Nyhed.aspx?NewsItem=989.
- ⁴⁸ Social-, Børne- og Integrationsministeriet, "Puljer under satspuljen for 2012". Tilgængelig på: www.sm.dk/puljer/sociale-omraader/satspuljen2012/sider/default.aspx.
- ⁴⁹ Terapi og rådgivning for Unge som er Børn af Alkoholmisbrugere (TUBA), "Bedre forhold for de hårdest ramte unge fra alkoholfamilier". Tilgængelig på: www.tuba.dk/nyhed/nyheder-fra-tuba/bedre-forhold-de-haardest-ramte-unge-fra-alkoholfamilier.
- ⁵⁰ Socialstyrelsens videnscenter for overgreb mod børn (SISO). Tilgængelig på: www.socialstyrelsen.dk/siso/seksuelle-overgreb.
- ⁵¹ Børnekonventionens artikel 19 og 20.
- ⁵² Tal for 2010 er fra Ankestyrelsens anbringelsesstatistik, "Anbringelsesstatistik 2011: Flere tvangsanbringelser af børn og unge". Tilgængelig på: www.ast.dk/artikler/default.asp?page=1694. Tal for de foregående år er fra Danmarks Statistik.
- ⁵³ Opholdssteder består af socialpædagogiske opholdssteder, skibsprojekt, eget værelse, sygehus, kost- og efterskole samt uoplyste.
- ⁵⁴ Se Ankestyrelsens anbringelsesstatistik, "Anbringelsesstatistik 2011: Flere tvangsanbringelser af børn og unge". Tilgængelig på: www.ast.dk/artikler/default.asp?page=1694.
- ⁵⁵ Se Mai Heide Ottosen m.fl., "Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel", SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2010. Tilgængelig på: www.sfi.dk/Admin/Public/Download.aspx?file=Files%2fFiler%2fSFI%2fPdf%2fRapporter%2f2010%2f1020_Boern_og_unge.pdf.
- ⁵⁶ Mai Heide Ottosen m.fl., "Børn og unge i Danmark. Velfærd og trivsel", SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2010, side 214.

- ⁵⁷ Marianne Skytte, "Anbringelse af etniske minoritetsbørn: om socialarbejderes vurderinger og handlinger", Lund Dissertations in Social Work nr.11, Lunds Universitet, 2002.
- ⁵⁸ Ankestyrelsens kulegravning af det kommunale tilsyn på anbringelsesområdet. Tilgængelig på: www.ast.dk/artikler/default.asp?page=1634.
- ⁵⁹ KL og Social- og Integrationsministeriet, "10 anbefalinger til, hvordan kommunen kan sikre en god godkendelse af og et godt driftsorienteret tilsyn med plejefamilier, private opholdssteder og døgninstitutioner for børn og unge", 30. marts 2012. Tilgængelig på: www.socialstyrelsen.dk/tilsyn/partnerskab/copy_of_10anbefalinger.pdf.
- ⁶⁰ Lov nr. 608 af 12. juni 2013 om socialtilsyn.
- ⁶¹ Europarådets Ministerkomité's Rekommandation Rec(2006)2 om De Europæiske Fængselsregler artikel 11.1. og 11.2 og CPR artikel 10, hvorefter tiltalte unge skal holdes adskilt fra voksne.
- ⁶² Artikel 37.
- ⁶³ Se for eksempel EMD, Nart mod Tyrkiet, afgørelse af 6. maj 2008, app. nr. 20817/04 og EMD, Ipek m.fl. mod Tyrkiet, afgørelse af 3. februar 2009, app. nr. 17019/02 og 30070/02.
- ⁶⁴ UN Committee on the Rights of the Child, Consideration of reports submitted by States parties under article 44 of the Convention: Concluding observations Denmark, 7. april 2011, CRC/C/DNK/CO/4. Se også FN's særlige torturrapportør's rapport fra 2011 tilgængelig på: <http://solitaryconfinement.org/uploads/SpecRapTortureAug2011.pdf>.
- ⁶⁵ Europa-Parlamentets beslutning af 21. juni 2007 om ungdomskriminalitet – kvindernes, familiens og samfundets rolle, 2007/2011 (INI).
- ⁶⁶ FN's Generalforsamling, resolution 40/33 af 29. november 1985 "United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice ("The Beijing Rules").
- ⁶⁷ FN's Generalforsamling, resolution 45/113 af 14. december 1990, "United Nations Rules for the Protection of Juveniles Deprived of their Liberty".
- ⁶⁸ FN's Generalforsamling, resolution 45/112 af 14. december 1990 "United Nations Guidelines for the Prevention of Juvenile Delinquency (The Riyadh Guidelines)".
- ⁶⁹ UN Committee on the Rights of the Child, General Comment no. 10 on Children's Rights in Juvenile Justice, 25. april 2007, CRC/C/GC/10.
- ⁷⁰ Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice, 2003. Tilgængelig på: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Del/Dec\(2010\)1098/10.2abc&Language=lanEnglish&Ver=app6&Site](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Del/Dec(2010)1098/10.2abc&Language=lanEnglish&Ver=app6&Site).
- ⁷¹ Lov nr. 711 af 25. juni 2010 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser (Ungdomskriminalitet). Se også betænkning nr. 1508/2009 om indsatsen mod ungdomskriminalitet. Tilgængelig på: <http://jm.schultzboghandel.dk/upload/microsites/jm/ebooks/bet1508/pdf/bet1508.pdf>.
- ⁷² Lov nr. 158 af 28. februar 2012 om ændring af straffeloven, retsplejeloven, lov om erstatning fra staten til ofre for forbrydelser og færdselsloven (Forhøjelse af den kriminelle lavalder).
- ⁷³ Jf. Børnekonventionens artikel 37 c og retsplejelovens § 765. Se også bekendtgørelse nr. 239 af 13. marts 2012 om behandlingen af 15-17 årige, der anbringes i kriminalforsorgens institutioner.

⁷⁴ Se nærmere herom i kapitlet om frihedsberøvelser, afsnittet om varetægtsfængslinger; se også Tanja Tambour Jørgensen, "Afsoning i hjemmet – en effektvurdering af fodlænkeordningen", Justitsministeriets Forskningskontor, 2011. Tilgængelig på:
www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2011/Afsoning_i_hjemmet_-_En_effektevaluering_af_fodlaenkeordningen.pdf.

⁷⁵ Se Danmarks Statistik, "Kriminalitet, 2011". Tilgængelig på:
www.dst.dk/da/Statistik/Publikationer/VisPub.aspx?cid=17949.

⁷⁶ Justitsministeriets forskningskontor, "Redegørelse om ungdomssanktioner og ubetingede fængselsstraffe til unge lovovertrædere 1. januar til 31. december 2011", december 2012. Tilgængelig på:
www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2013/Redegoerelse_om_%20US_2012.pdf.

⁷⁷ Justitsministeriets Forskningskontor, "Statistik om isolationsfængsling", december 2011. Tilgængelig på:
www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/Isolationsrapport_2010.pdf.

⁷⁸ <http://solitaryconfinement.org/uploads/SpecRapTortureAug2011.pdf>.

⁷⁹ Bekendtgørelse nr. 262 af 23. marts 2011 om ændring af bekendtgørelse om behandling af personoplysninger i Det Centrale Kriminalregister (Kriminalregistret).

⁸⁰ Lovforslag nr. L 86 fremsat i Folketinget den 30. november 2005 om ændring af lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Udvidelse af ordningen vedrørende fuldbyrdelse af straf på bopælen under intens overvågning og kontrol samt fratagelse af mulighed for udgang ved udeblivelse fra afsoning).

⁸¹ Lovforslag nr. L 133 om ændring af straffeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v. (Udvidet mulighed for prøveløsladelse og fodlænkeafsoning mv.).

⁸² Justitsministeriets Forskningskontor, "Afsoning i hjemmet: En effektvurdering af fodlænkeordningen", september 2011. Tilgængelig på:
www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2011/Afsoning_i_hjemmet_-_En_effektevaluering_af_fodlaenkeordningen.pdf.

⁸³ Lov nr. 467 af 12. juni 2009 om konfliktråd i anledning af en strafbar handling.

⁸⁴ Rundskriv fra Rigsadvokaten, R 2581/93 om konfliktråd.

⁸⁵ Susanne Clausen, Merete Djurhuus og Britta Kyvsgaard, "Udredning til brug for Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet", Justitsministeriets forskningskontor, 2009.

⁸⁶ Betænkning nr. 1501/2008.

⁸⁷ Justitsministeriets Forskningskontor, "Udviklingen i omfang og art af ungdomskriminalitet 2002-2011", august 2012. Tilgængelig på:

www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/Ungdomskriminalitet_2002-2011.pdf. Se også Justitsministeriets Forskningskontor, "Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2001-2011", april 2012. Tilgængelig på:
www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/Udviklingen_i_boerne_og_ungdomskriminalitet_2011.pdf.

⁸⁸ Justitsministeriets Forskningskontor, "Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet 2001-2012 – Med separate opgørelser for kommuner og politikredse", marts 2013. Tilgængelig på:

www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2013/unge-%202012.pdf. Og Justitsministeriets Forskningskontor, "Selvrapporteret kriminalitet: En sammenligning mellem Odense og Storkøbenhavn 2012 og Storkøbenhavn 2006 og 2012", maj 2013. Tilgængelig på:
www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2013/ISR-D-RAPPORT.pdf.

⁸⁹ Aftale om kriminalforsorgens økonomi i 2013-2016. Tilgængelig på:

www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Pressemeddelelser/pdf/2012/Aftaletekst-KRF.pdf.

⁹⁰ EMD, Bouamar mod Belgien, afgørelse af 29. februar 1988, app. nr. 9106/80.

⁹¹ OPCAT artikel 4.2.

⁹² Bekendtgørelse nr. 18 af 15. januar 2013 om magtanvendelse over for børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet.

⁹³ Vejledning nr. 9293 af 23. maj 2013 om magtanvendelse og andre indgreb over for børn og unge (vejledning nr. 9 til serviceloven).

⁹⁴ Lov nr. 551 af 26. maj 2010 om ændring af lov om social service og lov om rettens pleje (Styrkelse af indsatsen over for kriminalitetstruede børn og unge).

⁹⁵ Lov nr. 495 af 21. maj 2013 om ændring af lov om social service og lov om retssikkerhed og administration på det sociale område.

⁹⁶ Bekendtgørelse af lov nr. 1096 af 21. september 2010 om social service (Serviceloven), § 123 c.

⁹⁷ Se Servicestyrelsens hjemmeside om magtanvendelse:

www.servicestyrelsen.dk/omsorgogmagt/magtanvendelse.

⁹⁸ Se bekendtgørelse nr. 18 af 15. januar 2013 om magtanvendelse over for børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet kapitel 5.

⁹⁹ Se blandt andet: www.dr.dk/Nyheder/Indland/2012/04/21/022329.htm.

¹⁰⁰ Se nærmere om nedsættelsen af udvalget på:

www.ombudsmanden.dk/find/nyheder/alle/ombudsmandsbesog_resultater_i_udvalg/; se også udvalgets kommissorium på:

www.sm.dk/data/Dokumentertilnyheder/2013/Kommissorium%20magtanvendelsesudvalget.pdf

¹⁰¹ Lovforslag nr. L 140, fremsat 25. maj 2006 om ændring af § 1, nr. 2 og 3.

¹⁰² Det Sociale Netværk, psykisk sårbar, "Børn og unge skal ikke være discountbrugere i psykiatrien". Tilgængelig på: www.psykisksaarbar.dk/ps/subpage362.aspx.

**INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER**

